

רקדנים בלבוש מסורתי בסשן צילום
המתקיים במבנה סובייטי נטוש
צילום: אורי כרמי

זום על גיאורגיה

ישראלים רבים עורכים טיולי גיפים
ברחבי גיאורגיה, אבל בנסיעה בגיפ יש
משהו שקורע את הנוף, מבתר אותו.
לעומת זאת במסע צילום נעשית הפעולה
ההפוכה - מאחים את הנוף וממסגרים
אותו לכדי תמונה שלמה

האישה החמושה במשקפת לא התמסרה בקלות לעדשת המצלמה המכוונת אליה.

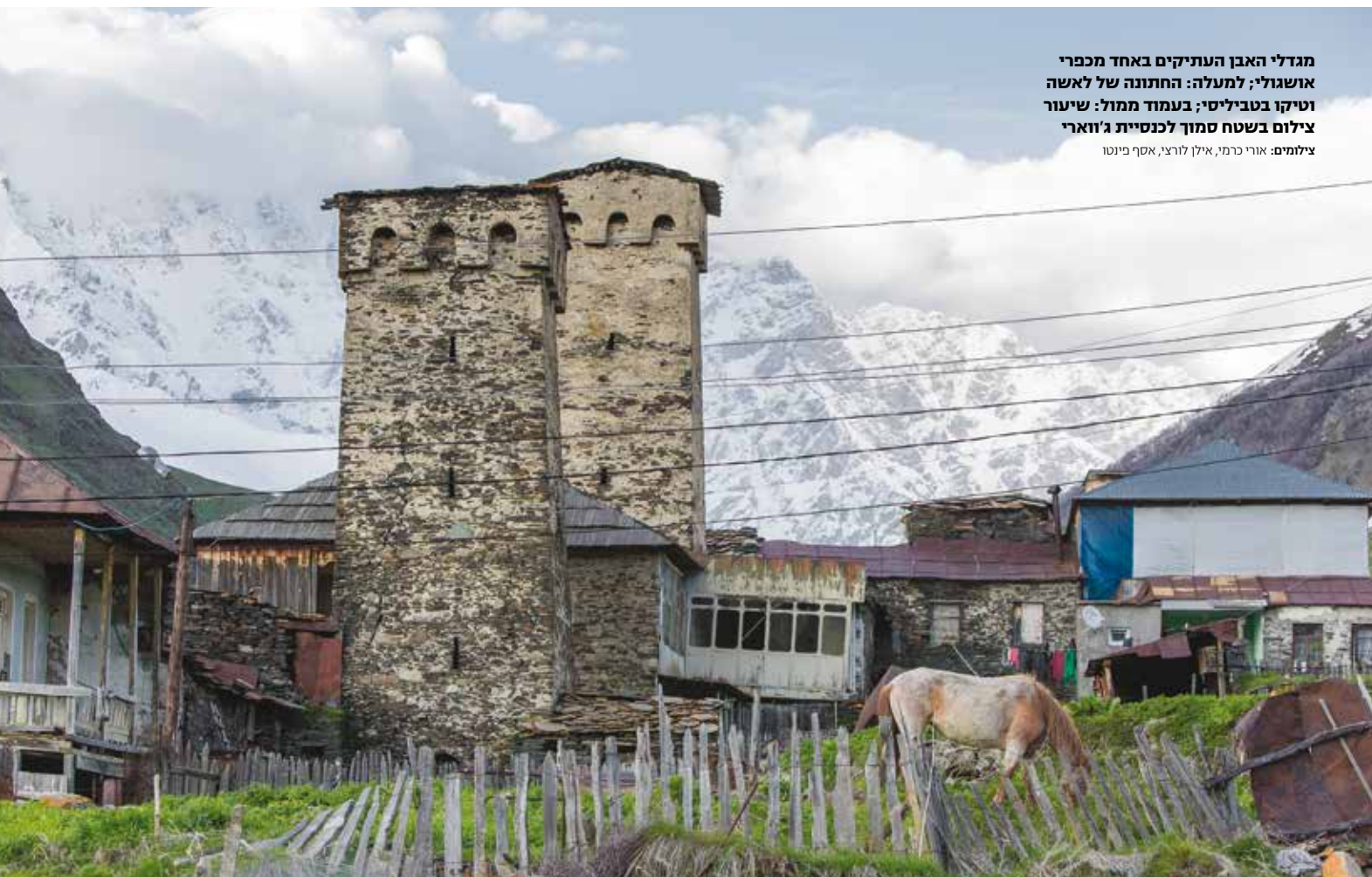
היא צעדה בפנים חתומות ובנחישות בשבילי אושגולי (Ushguli). ככה הם, תושבי המקום ההררי הזה, קשוחים שבקשוחים. אולי זה מה שעזר להם להחזיק מעמד במשך 2,000 שנות התיישבות בכפרים נידחים, כשבחורף האדמה מכוסה במטר שלג הנהפך לבוץ טובעני באביב עם הפשרתו. מאוחר יותר ראינו אותה יושבת על אחד ממגדלי האבן, אולי צופה על בעלי כנף ברום שמיים, אולי מתבוננת לעבר הבקר שלה הרועה בהר. "קח אותה ב־70'200", אמר אילן לורנצי, בעל בית הספר לצילום "הקופסה", לאורי כרמי, אחד משבעת החברים למסע צילום לגיאורגיה שאילו הצטרפתי. כמה מאנשי הקבוצה, כמו אורי, הם צלמים מקצועיים. האחרים הם חובבים שלקחו פסק זמן מחייהם כדי לחוות וללמוד. "הרצון ללמוד ולתעד את הרגע בצורה שהכי קרובה לחוויה האמיתית משך אותי להצטרף למסע הזה", סיפרה פוית שוקרני, אחת המשתתפות. "אני מוצאת את עצמי נותנת ביטוי לדרישה הפרטי שלי עם גיאורגיה, עם הנופים הדרמטיים, ההיסטוריה המרתקת, האנשים הלבביים, החום והמטבח הייחודי."

כל בית צריך מגדל שמירה אושגולי, מקבץ של כפרים בחבל סוונתי (Svaneti), השוכן קרוב לגבול עם רוסיה ולמרגלות הר שחארה (Shkhara), המתנשא לגובה של 5,068 מטרים, מוכר כאתר מורשת עולמית של אונסקו משנת 1996 בזכות כ־200 בתיו העתיקים ומגדלי השמירה מאבן. אחדים מהכפרים מיושבים ואף שוקקים בקיץ, ואילו אחרים נטושים כמעט לגמרי והם נראים כאילו הזמן בהם קפא. אך הבידוד, שבעבר היה מכשול, הפך להיות מנוף תיירותי. דווקא הרצון לקדמה, בצורת בנייה מודרנית, הנראית כנטע זר ותלוש, כמעט שעלה לאושגולי בשלילת ההכרה של אונסקו. כעת התושבים מחויבים לדבוק בבנייה בחומרים המסורתיים המאפיינת את המקום מאז המאה התשיעית לספירה. ככה זה, גם ב־2017 כל בית צריך מגדל שמירה.

הנסיעה של כ־50 קילומטרים לאושגולי ממסטיה (Mestia), השוכנת בצפון-מערב גיאורגיה, בצל הפסגות הדרמטיות של הקווקז הגבוה, ארכה כשלוש שעות בדרכי עפר. מעת לעת עצרנו בצד הדרך, כי זה מה שעושים בטיול צילום - מחפשים לוקיישן טוב ועוצרים לצלם. לפעמים משלבים גם קפה, או כמו שאסף פינטו הגדיר זאת, "עוצרים לחצ'קפה" - שילוב של קפה וחצ'פורי, מאפה בצק דק ממולא בגבינה, הנחשב המאכל הלאומי. באחת העצירות הללו ניגש אילן אל בקת עץ שנראתה כמו לקוחה מהאגדות של האחים גרים. בחוץ ראינו ערימת בולי עץ, ולצדה ספסל שעליו ישב זוג קשישים. הוא ביקש רשות לצלם. אירה ובוטולי, בני 80, שמחו שהגיעו מבקרים, שהרי אורח נחשב כאן מתת האל, והכנסת אורחים וחברות הם ערך גיאורגי עליון. אירה נכנסה לבקתה הסמוכה, שבתוכה יש לה קיוסק־מטבחון, והחלה להכין חצ'פורי טרי וחם. הזמנו כמה בירות קרות והתיישבנו על ספסלים ליד הנהר. השניים לא הפסיקו לחייך כשהם סיפרו על החיים שלהם בכפר הזעיר, ועל הילדים שרוכס עובו. בעוד אנחנו תוהים כיצד אפשר בכלל לחיות במקום כזה, תומא, המדריך־נהג המקומי שלנו, הסביר שהשניים בני מזל כי הם שוכנים על הדרך הראי־שית (והיחידה) ממסטיה לאושגולי, אולם הוא הוסיף שאם הממשלה רוצה שהכפרים האלו ימשיכו להתקיים היא חייבת לסלול כבישי גישה טובים. עם הגיענו לאושגולי, עוד לפני השיטוט עם המצלמות באור היפה של אחר הצהריים, פגשנו את אקה, בעלת האכסניה שבה לנו. אקה נישאה לראטי ראטיאן, בן אושגולי ואיש משמר הגבול המקומי (ככל זאת, הרור־סים נמצאים ממש מעבר לפינה), והם מתגוררים כאן עם שלושת ילדיהם בחודשי הקיץ. בחורף אקה והילדים יורדים לעיר הבירה טביליסי, ואילו ראטי נשאר באושגולי, בחיק משפחתו המורחבת. אמנם מדובר בחברה פטריארכלית מסורתית, אך נוכחנו לדעת שהנשים הגיאורגיות הן שמנניעות כאן את העניינים, והמארכת שלנו, דוברת אנגלית וגם רוסית, היא יומית בנשמתה. בעת שהכינה גבינת סולוגוני מחלב הפרות של המשק היא סיפרה שהיא חוסכת כסף, ובכל עונה משקיעה עוד קצת באכסניה. למען האמת לא תכננו להישאר במקום יותר מלילה אחד, אך כפי שנהוג לומר, דברים טובים נולדים לעיתים בטעות. תומא יצא לרכוב לעבר הש־קיעה על גבו של אחד הסוסים של המשפחה. עד כאן החלק הפסטורלי בסיפור. רצה הגורל וצרוור המפתחות של הרכב שלו (ושלנו לאותו שבוע) נפל, ובבוץ של אושגולי אין סיכוי למצוא דבר, גם אם מחפשים בשבע (וזוגות) עיניים. תומא הנמרץ דאג שייטסו לו מפתחות חלופיים מביתו בכור־תאיסי (Kutaisi), אך לא היה מנוס מלהאריך את שהותנו כאן ביממה. בערב ישבנו לארוחה סמוך לאח המבוערת. תומא, ששימש לאורך המסע טמאדה - מנהל השולחן ונושא הברכות הראשי - הרים כוסית צ'ה צ'ה (ברנדי ענבים, הנחשב למשקה הלאומי) ובירך את הטבע ואת הגורל. "הכל לטובה, כל דבר מייצר חוויות וזיכרונות. זו הייתה בשבילי הודמ־נות ללכת לאט־לאט לאורכו ולרוחו של אושגולי כשחיפשתי את המפ־תחות", אמר, והמשיך, "העציב אותי לראות בקבוקי פלסטיק בדרך, ואני חושש שהמקום הזה ייהרס, אז אני שמח שאנחנו פה עכשיו. גאומרג'ו־סו!"

מגדלי האבן העתיקים באחד מכפרי אושגולי; למעלה: החתונה של לאשה וטיקו בטביליסי; בעמוד ממול: שיעור צילום בשטח סמוך לכנסיית ג'וארי צילומים: אורי כרמי, אילן לורנצי, אסף פינטו

כדאי לדעת

טיולי צילום

מהפכת הצילום הדיגיטלי אפשרה לצלמים להצטייד ולצלם באופן שלא היה ניתן בעידן סרטי הצילום. מכאן גם נובעת הפריחה האדירה בתחום סיורי הצילום. אך במה שונה מסע צילום מטיול רגיל שבו מצלמים? המדד העיקרי שעל פיו יש לבחון את הטיור המוצע, מלבד העניין ביעד, הוא המדריך המקצועי. ברור ששגנון הצילום של המדריך מתאים לכם וכי הוא בעל ניסיון בהדרכה. כמו

כן יש לבחון עד כמה תוכניות הטיור כוללות הזדמנויות צילום שאינן נכללות בדרך כלל בטיולים תיירותיים. מדד חשוב נוסף הוא גודל הקבוצה, שלא יקשה על הניידות והגמישות אך ישרה אווירה חברתית נעימה ומפורה.

הכותבת הצטרפה לטיול צילום של בית הספר לצילום "הקופסה" של אילן לונצי. www.hakoofsa.photos

באותו ערב הוזמנו לארוחה בבית הוריו של תומא, לכן כשעצרנו בצהריים לטעימת חינקלי - כיסונים מבצק דקיק הממולאים בבשר וציר בקר לוחט, שדרושה מיומנות לשלוך אותם באלגנטיות - הוא התפאר שאימו היא אלופת החצ'פורי והפציר בנו להשאיר מקום. ובכלל, הסביר, הגיאורגים אוהבים לאכול ולשתות. אין ארוחה מהירה, אלא משתה או סעודה של שעות, על כל כללי הטקס. "חיים ללא זיכרונות הם כמו חיים בשחור-לבן, הזיכרונות הם אלו שמוסיפים לנו צבע", אמר תומא בתפקידו כטמאדה בארוחה במרתף ביתו. שאותו שיפץ כמו ידיו. גם את הצ'ה צ'ה הוא מייצר לבד, כמו גיאורגים רבים.

בעוד הקבוצה מצלמת שווקים, כנסיות, מפלים ומערת נטיפים, דווקא מפגשים מקריים סיפקו הזדמנויות צילום מעניינות. עצרנו סמוך לבית בכפר על שפת קניון מרטוולי (Martvili), שבו מתחת נהר שמימי בגוני כחול וטורקזי - מקום נפלא לתרגול צילומי נוף וחשיפות ארוכות. למראה האורחים שהגיעו עם מצלמות נצמדו כמה ילדים לגדר. אורי שלף מכוניות צעצוע וכותב אלוה בקופסה מהודרת והעניק אותם לילדים. בני המשפחה המורחבת העמיסו בתוך דקות מטעמים על השולחן והזמינו אותנו פנימה. האב דיבר ברוסית ותומא תרגם. "אמר. אנחנו, מצדנו, עדיין מועסקים צ'ה שלו חזקה מאוד", אמר. אנחנו, מצדנו, עדיין מועסקים האורחים ולגמנו כוסיות משקה למרות שעת הבוקר המוקדמת. קינחנו בתותים שבני המשפחה מגדלים בבוסתן, אך בעל הבית הסביר שכמו שכן אדם עומד על שתי רגליים, חובה לשתות לפחות שתי כוסיות, ולא היה מוכן לקבל סירוב. אז עשינו את מה שצריך לעשות ושתינו עוד. צילומי הבית, על יושביו, המעילים הבלויים התלויים על מסמרים ומגפי הגומי המוכתמים בבוקר, עדיין יצאו מצוין.

לא הצטרפנו על העיכוב בתוכנית, אך לתחנה האחרונה באותו יום, ארוחת ערב בבית מקומי במסטיה, הגענו כשזו כבר התקררה על השולחן. למזלנו הוגש מרק מהביל המתובל ביד טובה במלח סוונתי - תערובת תבלינים שכל בשלנית או בשלן רוקחים לעצמם, מעין טביעת אצבע אישית. המרק חימם לנו את הבטן והפשיר את האווירה, וכך גם בקבוק הצ'ה צ'ה שעל השולחן. מאיר כהן שלף שחקן חיוק בדמות קוניאק, שדווקא החוויר לעומת הצ'ה צ'ה. את הכוסית הראשונה הקדיש מאיר לברכה בגיאורגית שהעלתה חיוך על פני בעלי הבית: "לחיינו, לחייכם ולחיי הקווקז הדגול". בעל הבית הנרגש פצה בנאום על יחסי הידידות האמיצה בין גיאורגיה לישראל, שתמיד הייתה חזקה ותמשך להיות כזו. אחרי שהיחסים התחממו הרגשנו בנוח לבקש לחמם את הקודברי - חצ'פורי ממולא בבשר ולא בגבינה - והרמנו עוד כוסית לחיי הידידות, הפוקוס והזום. ●

צמצם פתוח, צלב שמוט

התחלנו את דרכנו בטביליסי, אשר אליה שבנו ביום האחרון כדי לצלם גם אותה, לסייר בסמטאותיה ולתת מזור לשרירים במרחצאות החמים במצחטה (Mtskheta), אחת הערים העתיקות של גיאורגיה, השוכנת על גדות נהר מטקווארי (Mtkvari). זה היה יום העצמאות של גיאורגיה, ומי שפחות משפחות הגיעו לכנסיית ג'ווארי (Jvari, כנסיית הצלב) מהמאה השישית, הניצבת על ראש גבעה מחוץ לעיר ונחשבת מקום קדוש שבו, לפי המסורת, הציבה הנזירה נינו הקדושה צלב העשוי ממחלפות ראשה ושריגי גפן לפני שהובילה להמרת דתם של תושבי העיר.

אילן ניצל את מצבי הפנים והחוץ והעביר שיעור צילום מנומק. "בתמור נת רוחב, בעיניי, אתה יכול לספר סיפור, בייחוד אם העדשה קצת רחבה. אנחנו רואים בעין אנושית רוחב. באורך יש סוג של אילוף", הסביר כאשר התמקמנו על גבעה מול הכנסייה, מוקפים בעדר פרות. את המשך השיעור הוא העביר בלחישת ככנסייה. "חוק הזהב בקומפוזיציה אומר שהמרכז של התמונה לאו דווקא חייב להיות האובייקט, ושעדיף לחלק את התמונה לשליש ושני שלישים", שינן את הכלל הידוע.

גיאורגיה היא מדינה של ניגודים, והם נתפשים נפלא בעדשת המצלמה: ביד האחת חורשים שדה עם מחרשת עץ רתומה לשור וביד השנייה גולי-שים באיפוף; נשים לבושות מכף רגל ועד ראש בשחור לאות אבל, אף אם מדובר בקרוב רחוק או מישהו שמת לפני שנים, ומנגד יודעים לחגוג כאן בפרץ נדיר של חיות; מתעבים את הרוסים ששלטו פה עד שנות התשעים (וגם חזרו לכמה סכסוכים עקובים מדם), אך מכירים בתרומתם האדירה להתקדמות התעשייה ולאוריינות; מצד אחד דלות ומצד אחר נדיבות כלפי אורחים, שלא נראית כמותה במחוזות אחרים בעולם.

דוקדים עם צלמים

הטבע והאנשים של גיאורגיה סיפרו את סיפורם בטבעיות, אולם בכל זאת היו בטיול כמה הפתעות יזומות אשר ביטאו גם הן את הניגוד הגיאורגי וסיפקו הזדמנות מיוחדת לחובבי הצילום.

אחת העצירות שארגן אילן מראש בלי שידענו דבר הייתה בצ'יאטורה (Chiatura). מרכזי המנגן שהתגלו כאן הובילו את הסובייטים לכנות במי-קום מערך מכרות. אם תחלפו על פניהם מהר תקבלו את הרושם שהם נטושים, אולם לדבריה של ננה, שישבה בחדרון קטן ובו מערכת בקרה מיושנת השולטת על הרכבל המתפורר משנות החמישים, עדיין מועסקים כאן 3,000 כורים. כשהגענו למקום היא בדיוק צפתה בסרט בשחור-לבן המדובב לגיאורגית. לדבריה היא עובדת במכרות 30 שנים, ולפני כשנה קודמה לתפקיד של מפעילת הרכבל, המורכב מקרוניות ברזל חורקות, המובילות את הכורים לראש ההר בבוקר ובחזרה בסוף יום העמל. "הבחור רים שאת רואה סיימו את יום העבודה שלהם", אמרה והצביעה, "גם הבן שלי, בן 22, עובד כאן. הם מרוויחים בין 200 ל-350 לארי בחודש (85-150 דולרים)". ננה חזרה לסרט המרצד על המסך הזעיר, ואנחנו ירדנו ברכבל ופגשנו ילדים ומבוגרים מהעיריה, שהגיעו לראות את התיירים הסקרנים עם המצלמות הגדולות.

ההפתעה השנייה המתינה לנו ליד כותאיסי - ששן צילום מוקפד עם טאטיה ושותא, רקדנים מלהקת הבלט המקומית. הזוג התייצב במיטב הת-לבשוות המסורתיות, כי ריקוד, בדיוק כמו שמחת חיים, הוא עניין תרבותי עמוק בגיאורגיה. את המופע הססגוני שלהם צילמו חברי הקבוצה לאור יום על שפת אגם, וגם בתוך מבנה רחב ידיים ששימש סנטוריום מפואר בתקופה הסובייטית (מספרים שסטלין נהג לבוא לנוח בו). "כדי להבליט את הרקדנים רצוי להשתמש בעדשה ארוכה, אבל לא לטשטש את הרקע לגמרי", תדרך אילן. "במקום סגור וחשוך יש להעלות ISO, ובמקום פתוח כדאי להוריד".

פנים של אנשים שהריחוק והחיים המאתגרים הותירו בהן סימנים, והרבה טבע ובעלי חיים. אקה הציעה שנצל את הזמן בטיול סוסים בהדרכת ראטי, בנה הבכור, בן 12. "בתי הכפר התחלפו בנוף פראי. מעל גב הסוסים ראינו בעיקר מרחבים, ותחושת הניתוק קיבלה עוצמה רבה יותר. פה ושם ראינו אנשים בטרק להר שחארה ולקרחון שלמרגלותיו, תיארה פזית את חוויית הרכיבה. "כשרוכבים קשה לצלם בגלל התנודות, אז בעיקר צילמנו סרטונים קצרים. ליד הקרחון עצרנו, ירדנו מהסוסים וצילמנו סטילס בזמן שהסוסים לגמו מים ואכלו עשב רענן".

בכיוון השעון, משמאל למעלה: שעת שקיעה בחשיפה ארוכה; תרגול צילום בבוסתן; נוף ההרים וברקע כנסיית השילוש הקדוש בקזבגי; השוק בזוגידי; ראפטינג בנהר מרטוולי; טיול סוסים לקרחון שחארה צילומים: אילן לונצי, אורי כרמי

(לחיים!)". גם מבחינתו היה הכל לטובה. כולם הסכימו כי ההרים האדירים של אושגולי, שהתכסו לקראת הקיץ בעשב ירוק וקטיפתי שנוקד בעדרי בקר וצאן ובסוסי בר, היו השיא של שבועת הימים של טיולינו ברחבי המדינה. היום הנוסף היה בונוס: עוד הזדמנות לצלם נופים ימי-בינימיים,